

OPINIE

Hoe spreekrecht leidt tot 'rotte vis'

Dat slachtoffers van ernstige misdrijven onbeperkt spreekrecht krijgen, is ogenschijnlijk sympathiek. Maar het roept om enige relativering en nuancering.

TJALLING VAN DER GOOT

'Z'waardere stem slachtoffer' kopte de LC donderdag op de voorpagina. In het stuk werd gewezen op het invoeren van een onbeperkt spreekrecht voor slachtoffers van ernstige misdrijven. Als advocaat van – louter – verdachten voel ik mij geroepen dit ogenschijnlijk sympathieke wetsvoorstel te relativieren.

Het spreekrecht an sich staat op gespannen voet met het beginsel dat elke verdachte voor onschuldig wordt gehouden totdat de onafhankelijke rechter anders heeft geoordeeld. Want is de verdachte wel de dader? Of heeft de aangever de rollen in zijn aangifte niet omgedraaid en is de aangever zelf dader? Het is zui- verder om te spreken over aangevers of spreekgerechtigden. De rechter stelt pas in zijn vonnis vast of de aangever ook slachtoffer is.

Tot dusver mag de spreekgerechtigde in de zittingszaal verklaren over de gevolgen die het strafbare feit heeft gehad. In het wetsvoorstel echter is het spreekrecht onbeperkt. In het artikel wordt ter illustratie een woordvoerder van Slachtofferhulp Nederland geciteerd: 'Je mag de verdachte zelfs uitmaken voor rotte vis'. Dergelijke emotionele uitlatingen van een spreekgerechtigde zullen niet bijdragen aan een waardig proces.

Spreekgerechtigden mogen zich straks ook uitlaten over het bewijs en de strafmaat. Zonder geschoold te zijn in het strafrecht bemoeien zij zich aldus met de taak van de straf-

rechter. Het risico bestaat dat 'slachtoffers' zich niet gehoord voelen als de rechter het standpunt van deze 'slachtoffers' in zijn vonnis niet overneemt. De kans daarop is aanzienlijk, nu 'slachtoffers' emotioneel bij de zaak betrokken zijn terwijl de rechter een zakelijke beslissing neemt.

Daar komt bij dat de strafzaak draait om de vraag of de verdachte dader is. De verdachte is dus de spil waar het proces om draait. De verdachte heeft al een opponent in de persoon van de officier van justitie die de gevoelens van de samenleving vertolkt. Deze heeft voorafgaand aan de terechtzitting met het 'slachtoffer' gesproken en is dus in staat om de gevoelens die bij het slachtoffer leven, ook op het gebied van het bewijs en de strafmaat, met een zakelijke vertaalslag aan de rechter over te brengen.

Met de nieuwe wet geeft een spreekgerechtigde ook zijn visie op het bewijs en de straf. De symbolische weegschaal van Vrouwe Justitia hangt daarmee niet meer in evenwicht. De verdachte zal het gevoel hebben dat hij twee aanklagers tegenover zich heeft. Niet voor niets

wees de Raad van State in zijn negatieve advies bij het wetsvoorstel op het risico dat deze situatie 'kan leiden tot escalatie en verruwing van het strafproces'.

Als de spreekgerechtigde verklaart over de bewijsvoering, heeft een verdachte het recht om in de gelegenheid te worden gesteld deze verklaring te betwisten. Zo kan de verdediging vragen de spreekgerechtigde als getuige te horen. Ik voorzie dat straks vaak een spreekgerechtigde na het afleggen van zijn verklaring ter zitting ongewild de pet van getuige krijgt opgezet. De getuige kan worden ondervraagd door de verdediging. Op zo'n openbaar verhoor met al zijn gevoeligheden zit een spreekgerechtigde niet te wachten.

Als strafrechtadvocaat sta ik beroepsmatig altijd aan de zijde van de verdachte. Dat neemt niet weg dat ik oog en begrip heb voor de positie van een slachtoffer, zeker als de status van slachtoffer – zoals bij een bekende verdachte – niet ter discussie staat. Ik plaats grote vraagtekens bij een ongeclausuleerd spreekrecht. In het belang van een waardig en eerlijk strafproces zie ik nadelen van een ongelimiteerde uitbreiding van het spreekrecht. Een slachtoffer zou zich – zoals nu – moeten beperken tot de gevolgen die het strafbare feit voor hem heeft gehad. Leg mij anders maar uit welke toegevoegde waarde het voor rotte vis uitmaken van de verdachte heeft.

Weegschaal van Vrouwe Justitia hangt niet meer in evenwicht

Tjalling van der Goot is advocaat bij Anker & Anker Strafrechtadvocaten.